

УДК 821.161.2 – 821.162.1: 94(477)“1918/1939”

Юрій Ковалів

НАЛАГОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖВОЄННОГО ДВАДЦЯТИЛІТТЯ

Анотація. Стаття присвячена обсервації українсько-польських зв'язків у непростий час міжвоєнного двадцятиліття за несприятливих умов політичного життя (санація, пацифікація) після невдалих для України національно-визвольних змагань. Розглянуто динаміку становлення нової української культурної й літературної інфраструктури на теренах Польщі, починаючи з діяльності УНР в екзилі, формування нового покоління емігрантів, яке сприйняло суворі виклики сучасності, не впало в розпач, змінило багнет на перо. З'ясовано формування основ «Празької школи» в таборовому осередді інтернованих вояків, їх поступове утвердження в літературі, спробах навести творчі контакти із «скамандристами», формування позатаборових формацій. Висвітлено панораму інтелектуального потенціалу українців-науковців у Польщі, з'ясовано процес налагодження українсько-польського комунікативного поля (на противагу політичним реаліям), задокументалізованого тогочасною періодикою й особистісними контактами українських й польських письменників.

Ключові слова: українсько-польські зв'язки, таборові й позатаборові утворення, періодичні й неперіодичні видання, творчі контакти.

Інформація про автора: Ковалів Юрій Іванович, проф., д. філол. н., професор кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Електронна пошта: profkovaliv@ukr.net

Yurii Kovaliv

ESTABLISHMENT OF UKRAINIAN-POLISH LITERARY RELATIONS DURING THE INTERWAR PERIOD

Abstract. *The article describes the observation of Ukrainian-Polish relations during the difficult time of the interwar twenty years under unfavorable conditions of political life (sanitization, pacification) after unsuccessful national liberation struggles for Ukraine. The dynamics of the formation of the new Ukrainian cultural and literary infrastructure on the territory of Poland are considered, starting with the activities of the Ukrainian People's Republic in exile, the formation of a new generation of emigrants who accepted the harsh challenges of modernity, did not despair, changed the bayonet to a pen. The formation of the foundations of the "Prague School" in the camp center of interned soldiers, their gradual confirmation in literature, attempts to establish creative contacts with the "scandrites", and the formation of extra-camp formations are clarified. Specifically, the Ukrainian creative emigration under the conditions of rehabilitation, pacification or semi-recognition was urged to break through marginal complexities in the Polish and Czech environment and, under the new circumstances, felt the need for "a new challenge: to create a national culture and thereby strengthen the power of the people in its liberation struggles". The panorama of the intellectual potential of Ukrainian scientists in Poland is highlighted, the process of establishing the Ukrainian-Polish communicative field (as opposed to political realities), documented by contemporary periodicals and personal contacts of Ukrainian and Polish writers, is clarified. However, despite the policies of Marshal J. Pilsudski and the harsh leveling of Ukrainianness, some Polish periodicals treated the Ukrainian problem favorably. It is stated that Ukrainian-Polish literary ties did not tear off during the interwar period, but patched up fragmentally, unfortunately did not acquire the hoped-for circulation of ideas, testifying to the possibility of dialogical convergence of horizons of understanding despite various, primarily political, differences, different cultures and creative experiences.*

Key words: *Ukrainian-Polish ties, camp and outcamp formations, periodical and non-periodical publications, creative contacts.*

Information about author: *Yurii Kovaliv, Doctor of Philology, professor, History of Ukrainian Literature, Literary Theory and Literary Creativity De-*

partment, Educational and Scientific Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: profkovaliv@ukr.net

Jurij Kowaliw

NAWIĄZANIE UKRAIŃSKO-POLSKICH STOSUNKÓW LITERACKICH W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM

Abstrakt. Artykuł poświęcony jest obserwacji stosunków ukraińsko-polskich w trudnym okresie dwudziestolecia międzywojennego, w niesprzyjających warunkach życia politycznego (sanityzacja, pacyfikacja) po nieudanych dla Ukrainy walkach narodowo-wyzwoleńczych. Rozważana jest dynamika powstawania nowej ukraińskiej infrastruktury kulturalnej i literackiej na terytorium Polski, począwszy od działalności Ukraińskiej Republiki Ludowej na obczyźnie, poprzez kształtowanie się nowego pokolenia emigrantów, które podjęło trudne wyzwania współczesności, czy nie rozpaczaj, zmienił bagnet na długopis. Wyjaśnione zostaje powstanie podstaw "Szkoły Praskiej" w ośrodku obozowym internowanych żołnierzy, ich stopniowe potwierdzanie w literaturze, próby nawiązania twórczych kontaktów ze "skamandrytami", powstawanie formacji pozaobozowych. Uwypuklono panoramę potencjału intelektualnego ukraińskich naukowców w Polsce, wyjaśniono proces kształtowania się ukraińsko-polskiego pola komunikacyjnego (w odróżnieniu od realiów politycznych), dokumentowany przez współczesne periodyki oraz osobiste kontakty pisarzy ukraińskich i polskich.

Słowa kluczowe: związki ukraińsko-polskie, formacje łagrowe i pozałagrowe, publikacje okresowe i nieperiodyczne, twórcze kontakty.

Nota o autorze: Jurij Kowaliw, doktor habilitowany, profesor Katedry Historii Literatury Ukraińskiej, Teorii Literatury i Twórczości Literackiej Instytutu Dydaktyczno-Naukowego Instytutu Filologii Narodowego Uniwersytetu imienia Tarasa Szewczenki w Kijowie.

E-mail: profkovaliv@ukr.net

На початку 20-х років концентрованим осередком української еміграції після Відня стала Варшава, де з осені 1919 р. перебувала дипломатична місія УНР, яка підписала мирний договір між Директорією та Другою Річчю Посполитою. Стан українців значно погір-

шився після закінчення польсько-радянської (російської) війни, завершеної сумнозвісним Ризьким договором (18 березня 1921 року). Вчорашні союзники поляків в боротьбі з більшовизмом опинилися в ситуації в'язнів, хоч у Варшаві до 1924 р. проживали Головний Отаман Військ УНР С. Петлюра, Голова уряду УНР А. Ливицький – батько поетки Наталі Ливицької-Холодної та інші українські урядовці. З ініціативи С. Петлюри постав громадсько-політичний, літературно-мистецький тижневик «Тризуб» (1925–1940), що друкувався в Парижі, виходив за редакцією В. Прокоповича (хоча з 1926 р. з'явився підпис «Редагує комітет. Адміністратор І. Косенко), та О. Шульгина (1940), з солідним авторським колективом (Є. Чикаленко, О. Лотоцький, В. Садовський, М. Левицький, В. Королів-Старий, Є. Гловінський, С. Сірополко, А. Яковлів, Д. Дорошенко, Ю. Горліс-Горський та ін.). Прізвище С. Петлюри на титулці «Тризуба» зазначили формально лише в травні 1940 р. Тижневик реалізував його програму, обґрунтовану в брошурі «Сучасна українська еміграція та її завдання», підписаній псевдонімом О. Ряст. Автор доводив першорядне значення українського друкованого слова для пропаганди і «всестороннього з'ясування ваги української проблеми» у світовому просторі, організації національної періодики й мережі книговидання на еміграції. Тижневик рішуче відкидав будь-які перекручення реалій, які спостерігалися в пресі, особливо під час підступного вбивства С. Петлюри у Парижі, що здійснив 25 травня 1926 року московський агент С. Шварцбард.

Серед емігрантів вирізнялася творча молодь, яка, на противагу старшому поколінню, шокованому поразкою національної революції, досить швидко знайшла адекватну відповідь на суворий виклик дійсності. Вона «ще вчора зі зброєю в руках боронила українську державу» (М. Ільницький), за нових обставин дійшла потреби «нового завдання: творити національну культуру і тим самим зміцнити силу народу в його визвольних змаганнях», таким чином намагалася дати «географічно-етнографічному тілу – душу», зробити націю «непереможною», як мовилося «Зверненні редколегії» журналу «Веселка» (1921. – Ч. 1).

Творча молодь, переважно колишні вояки Армії УНР, формувала основу «Празької школи» (Ю. Дараган, Є. Маланюк, Л. Мосендз, О. Ольжич, Наталя Лівницька-Холодна, Ю. Липа, О. Стефанович, Оксана Лятуринська, Галя Мазуренко, Олена Теліга, Юрій Клен, А. Гарасевич, М. Грива та ін.) за таборових умов на теренах Польщі, власне в Александрові Куявському, Тарнуві, Вадовцях, Пйотркуві Трибунальському, Ланцуті, Радомі, Стшалкові, Шипьорні, Рембертуві, Пікуличах. Першорядної ваги надавалося просвітній та видавничій справі. Діяв зініційований старшинською радою Центральний комітет праці, проводилася культурницька робота, організовувалися школи, з'являлися політичні й літературно-мистецькі видання.

Наприкінці 1920 р. у Стшалкові, Ланцуті, Вадовцях, Пйотркуві Трибунальському поширювався часопис «Наша зоря», де поряд з творами вже відомого прозаїка К. Поліщука або Галини Орлівни друкувалися вірші Є. Маланюка (1921. – Ч. 15: «Чорна ніч над твоїми обшарами...»). Поет перед цим дебютував віршами «Генерал Павленко» (криптонім Е. М.), «Знов весна», «Може, жили колись ми з тобою...», триптихом «Друга руїна» на сторінках редакovanого ним же журналу «На хвилях життя» (початкова назва – «Всім»), який виходив при штабі Дійової Армії УНР у містечку Пйотркув Трибунальський Лодзького повіту.

Подією калішського таборування став літературний гурток (М. Чирський, М. Селегій, М. Загривний, С. Довгань, Ю. Дараган, Є. Маланюк, К. Поліщук, М. Островерх, А. Павлюк, Ф. Крушинський, А. Листопад, Б. Базилевич, В. Лімченко, П. Омельченко), заснований 13 травня 1922 р. Тоді ж було проведено організаційні збори і разом з літературно-мистецьким товариством «Вінок» прийнято платформу часопису «Веселка» (1922–1923), на базі якого виникло однойменне літературне угруповання, що мало серйозне завдання – стати творчим майданчиком молодих письменників незалежно від їхніх стильових уподобань, переважно початківців, які прагнули написати «поему Нації», бути «аргонавтами, що попливуть за золотим руном Держави Української» [5, с. 17]. як зазна-

чав Є. Маланюк, «озброєні мілітарно, ми вхопилися за ту духову зброю, яка під час фізичної боротьби спочивала в піхвах, – зброю міцну, сильну, непереможну – національне мистецтво» [3, с. 38]. На жаль, не всі спроби «таборян» твердо увійти в літературу були успішними. Навіть збірник «Озимина. Альманах трьох» (1923) Євгена Маланюка, Михайла Селегія, Михайла Осики лишився майже непоміченим, якщо не брати до уваги доброзичливу рецензію Я. Івашкевича, опубліковану на сторінках журналу «Skamander».

Поряд із «задротянськими» літературними групами поставали й позатаборові. В Аляях Уяздовських функціонував «Український клуб». Його завсідники влаштовували літературні вечори, присвячені вшануванню Т. Шевченка, висвітленню творчості наддніпрянських письменників, організовували «живі газети» за участю В. Островського, О. Саліковського, Ю. Липи, Є. Маланюка, Наталі Лівницької та ін. Поряд із «задротянськими» літературними угрупованнями поставали й позатаборові, як-от «Сонцесвіт» (Ю. Липа, Наталя Лівницька, М. Ковальський, Б. Лисянський та ін.) у Тарнові з однойменним альманахом, в якому дебютував Ю. Липа поемою «Князь полонений» та «Час людини» (1922). Він же, пов'язавши своє життя з Варшавою, Тарнувом, Львовом, Познанню, будучи студентом медичного факультету Познанського університету, разом з однодумцями заснував таємну корпорацію «Чорноморе», кожен з членів якої, крім університетських дисциплін, зобов'язувався опанувати іноземні мови, дипломатію або військову справу. Вона (корпорація) мала власні філії, зокрема у Гданську (1925), де вдалося сформувати власну видавничу базу, друкувати однойменний збірник, та у Варшаві (1929) за участі Ю. Липи, Ю. Косача, А. Коломийця, П. Кривоносюка, проф. Ю. Курнатовського. Творча інтелігенція і в Кракові горнулася до періодичних видань «Журавлі», «Краківські вісті», «Українська нива», «За незалежність», «За Державність», «Нарід», «Наша культура», «Рідна мова» тощо, друкувалася в «Альманасі українського студентського життя у Кракові». К. Поліщук й А. Павлюк реалізували у Празі свій проект – журнал «Стерні» (1922), розкритикований «Літературно-науковим вісником».

В Александрові Куявському були налагоджені видання «Нове життя», «Зірниця», «Український стрілець». Водночас у Варшаві, Тарнові і Ченстохові друкувалося понад тридцять часописів («Син України», «Українська справа», «Українська трибуна», «Наш світ» тощо), що мали солідний авторський колектив у складі С. Петлюри, О. Саліковського, М. Левицького, І. Огієнка, М. Вороного, А. Ніковського, В. Садовського та ін. Аналогічну ситуацію переживали й інтерновані Українські січові стрільці в Тухолі, гуртуючись довкола часопису «Табір», найактивнішим співробітником якого був автор поеми «Великий День» Р. Купчинський. Одноіменний журнал виходив і в Каліші (1923–1924, 1928–1929; потім до 1939 р. – у Варшаві) за редакцією генерал-хорунжого Армії УНР В. Куца, хоча насправді «весь тягар підготовки і здійснення видання» лягав на плечі генерал-хорунжого П. Шандрука, який виконував обов'язки технічного редактора [1, с. 8].

Важливим моментом у діяльності молодих емігрантів, за спостереженням Наталі Лисенко, були активні спроби прорвати блокаду маргінальної закомплексованості. Найдієвішим виявився Є. Маланюк. Він налагоджував творчі зв'язки з польськими «скамандритами», зокрема з Л. Подгорським-Околувим, Я. Лехонем, К. Вежинським, Ю. Тувімом, Я. Івашкевичем («Слово і Час». – 1994. – Ч. 11–12). Український поет на їхню пропозицію виступив у «Таверні поетів» з рефератом про українську лірику (1922), опублікував на сторінках «Веселки» ґрунтовну рецензію на журнал «Скамандер» за 1922–1923 рр., а на сторінках львівського журналу «Мамай» (1923. – Ч. 1) з'явилася його стаття «У сусіда: профілі польських поетів». Зав'язувалися стосунки з іншими літераторами та культурними діячами, як-от з проукраїнськи налаштованим С. Стемповським та його сином Єжи, В. Голлендером, Ю. Лободовським, К. Яворським та ін. Тому, як зауважує Єліна Циховська, лірику Є. Маланюка варто розглядати у контексті українсько-польських літературних зв'язків, які, згодом, у 30-і роки врізноманітнилися його викладацтвом математики в Українській православній семінарії, роботою в Комісії з досліджень

польсько-українських стосунків, котра діяла при Українському науковому інституті, діяльністю варшавського відділення ПЕН-клубу тощо [6, с. 11]. Є. Маланюк відкривав сподіване комунікативне поле з польськими письменниками М. Домбровським, С. та Є. Стемповськими, Переклади його творів Є. Маланюка друкувалися у польській періодиці – львівських «Сигналах», у люблінській «Камені», у варшавських виданнях «Відомості літературні», «Бюлетень польсько-український». Пізніше У. Самчук зазначить, що «Варшава з її радісними фантазмагоріями величності та її стигматикою мучеництва була для повногрудого степовика своєрідним, ностальгічним відпочинком після походів і боїв на тлі багряних шовків і оксамитів» [4, с. 122].

«Степова Еллада» – центральний образ Маланюкової лірики, що дав назву перекладеній на польську мову Ч. Ястжембцем-Козловським поетичній книжці поета-емігранта (Варшава, 1936), спонукав Ю. Лободовського – поета й перекладача написати власну, близьку за духом збірку «Hellada Scytyjska», котра містила у собі смисловий конфлікт, таїла оксиморонний сенс.

Трилогію «Волинь» У. Самчука популяризували рецензенти Ю. Каден-Бандровський, Ю. Лободовський, К. Прушинський. Її переклав (перша частина) на польську мову Т. Голлендер (1938). Прозаїк надрукував лаконічний ілюстрований нарис “Literatura ukrainska” в енциклопедичному краківському виданні “Wielka literatura powszechna” (1933). Деякі інтелектуали працювали на двох – українських і польських наукових теренах. Психолог і філософ С.-М. Балей – член Наукового товариства ім. Тараса Шевченка, автор праці «З психології творчості Шевченка» (1916), один з перших українських нарисів з психології (1922), й логіки (1923), викладач Львівського таємного університету, вихованець професора К. Твардовського брав участь в діяльності заснованої ще наприкінці ХІХ ст. Львівсько-варшавської філософської школи, Польського філософського товариства у Львові, очолював у ньому психологічну секцію, а з 1928 р. посів кафедру психології виховання Варшавського університету, посаду директора Вар-

шавською педагогічного інституту Спілки вчителів, редагував квартальник “Polskie Archiwum Psychologii”, перейменований на видання “Psychologia Wuchowawcza”. З Польським філософським товариством тісно пов’язала творча доля С. Тудора, який захистив тут докторську дисертацію.

У Польщі попри санацію й пацифікацію було сконцентровано потужний інтелектуальний потенціал українців в еміграції: вчені-гуманітарії Д. Дорошенко, І. Огієнко, Р. Смаль-Стоцький, П. Зайцев, П. Андрієвський, С. Балей, В. Біднов, О. Лотоцький, Л. Чикаленко, М. Кордуба, К. Мацієвич, Б. Лепкий, Є. Гловінський, художники П. Андрусів, П. Мегик, П. Холодний (молодший), Н. Хасевич, композитор В. Божик. Друкувалися щоденник «Українська трибуна» (1921–1922), газета «Українська нива» (1926–1927), журнали «Нарід», «Наша культура», «Рідна мова» тощо, діяли Слов’янське товариство культури і мистецтва з українською секцією, Український жіночий союз, Товариство прихильників Ліги націй, Українська студентська громада, корпорація «Запорожжя», художній гурток «Спокій» тощо. Функціонував заснований зусиллями екзильного уряду УНР Український науковий інститут при польському Міністерстві віровизнань й освіти (1930–1939), очолений директорами О. Лотоцьким (1930–1938) й А. Яковлевим (1938–1939), генеральним секретарем Р. Смаль-Стоцьким. На жаль, його «статус не був університетським», адже не мав ні професорського складу, ні студентів, займався лише дослідницькою діяльністю на кафедрах історії й філології [2, с. 216]. Робота наукових співробітників концентрувалася на проблемах українознавства, на вивченні й виданні досліджень національної історії, мемуаристиці, на філологічних, демографічних й економічних студіях. Український науковий інститут мав у своєму активі понад 70 томів різних публікацій, зокрема 54 томи «Праць», низку богословських книг, переклади яких на сучасну українську мову опрацювала комісія на чолі з головою Автокефальної православної церкви в Польщі митрополитом Діонісієм (Валединським). Готувалося повне видання творів Т. Шевченка у 16 т. (з’явилося

13 томів) за редакцією шевченкознавця П. Зайцева, опубліковано поему «Пан Тадеуш» А. Міцкевича в перекладі М. Рильського.

Потреба прориву маргінальної закомплексованості в польському й чеському оточенні стала першорядною для української творчої еміграції за умов санації, пацифікації чи напіввизнання, тому Оля Гнатюк вважала «своєрідною утопією [...] досліджувати історію з перспективи не конфлікту, а співпраці» [2, с. 213]. За несприятливих умов польського режиму, перейменування Львівського університету на Університет Яна Казимира (1919), що позбавляло українців, на відміну від поляків, права працювати й навчатися в ньому, члени Наукового товариства Тараса Шевченка В. Щурат, І. Свенціцький, І. Крип'якевич (секретар сенату університету), Б. Барвінський, В. Гарасимчук, С. Баран ініціювали 1921 р. альтернативний польській освіті львівський Український таємний університет (УТУ), в якому вони викладали. І все ж «співпраця» існувала не тільки на сторінках журналів “Przymierze” (1920–1921) “Droga” (1922–1937), “Problemy” (1934–1935), в концепції *прометейства* (визволення поневолених народів СРСР) Т. Голувка, яку разом з ідеєю української незалежності в Польщі називали «романтичною, позбавленою необхідного в політиці раціоналізму, а іноді просто безвідповідальною та авантюристичною» [2, с. 221]. Потребу конструктивної польсько-української співпраці обстоював “Biuletyn Polsko-Ukraiński” (1932–1939) за редакцією В. Бончковського, залучаючи до діалогу з одного боку Л. Василевського, С. Папроцького, Ю. Лободовського, графа Я.-С. Лося та ін., з іншого – Б. Лепкого, Є. Маланюка, Р. Смаль-Стоцького, В. Дорошенка, І. Кедрина-Рудницького та ін., навіть запрошуючи Д. Донцова. Однак видання не мало державних важелів, щоб реалізувати дискусійні висновки, навіть викликало невдоволення Міністерства внутрішніх справ, тому було закрито. Майже одночасно з бюлетнем виник журнал “Bunt Młodych” (з 1936 – «Політика») за редакцією Є. Гедройця, спрямований на формування осередку політичної думки, практики «малих кроків» до української самостійності, апелювала до УНДО й християнських демократів,

згуртованих довкола митрополита Андрея Шептицького. Деякі видання, як заснований 1930 р. консервативний журнал “*Nasza Przyszłość*”, переходили від напіввизнання права українців бути собою до вимог забути іманентне ество, відкинути «візантинізм», викреслити козачину, пристати до польського *antemurale* (лат.: оборонна лінія), на чому наголошував Я. Бобжинський, дозволяючи право Польщі на Східну Галичину, дивуючись очевидностям «польської окупації».

Попри політику маршала Ю. Пілсудського й нівеляцію українства, частина польських періодичних видань ставилися доброзичливо до української проблеми. Періодичні видання міжвоєнного Львова на кшталт “*Lwów Literacki*” й “*Prosto z mostu*” були репрезентами польської мультикультури, почувалися господарями в галицькому часопросторі, іноді підтримували українське письменство, хоча здебільшого протистояли йому, як й будь-які інші періодичні видання «Гонг», «Щоденник популярний», «Місячник літературний», «Левар». У Львові виходили “*Gazeta Poranna*”, “*Tygodnik Pustrowany*”, “*Wiadomości Literackie*”, «Львівські відомості музичні і літературні», “*Sygnaly*” (1933–1939) тощо, функціонували літературне угруповання «Рибальти», об’єднання «Казино літературно-артистичне» і т. п. У Львові діяла Спілка польських письменників (*Związek Literatów Polskich*), видавництво Г. Альтенберга. Активним діячем польського письменства був вже відомий автор нарисів «Руссо», «Більшовизм і більшовики», есе «Саломея» Я. Парандовський, який, живучи у Львові до 1929 р., надрукував збірку оповідань «Ерос на Олімпі», книги подорожніх нотаток «Чародійний Рим», «Дві весни», видання «Аспазія», «Троянська війна», «Міфологія. Вірування та легенди стародавніх греків і римлян», ініціатор серії перекладів зі світової класики «Пан», упорядник серії «Великі письменники». З польськими виданнями були пов’язані й українські письменники. Наприклад, С. Гординський брав участь у формуванні рубрики «Українські справи» у львівському журналі “*Sygnaly*”, в якому вийшов спеціальний український номер (1934. – Ч. 4–5) з його статтею й віршами Б.-І. Антонича.

Не вся польська періодика цікавилися українським письменством. Його, на відміну від видання “Biuletyn Polsko-Ukraiński”, принципово не помічав “Ilustrowany Kurier Codzienny” (1924–1939) з додатком “Kurier Literacko-Naukowy”. Окремі публікації з’являлися на сторінках “Kamena”, “Zet”, “Wiadomości literackie”, але найчастіше на сторінках львівського журналу “Sygnały. Miesięcznik. Sprawy Społeczne – Literatura – Sztuka” (1933–1939, всього 75 чисел), що виходив спочатку за редакцією Т. Голлендера, потім – К. Курилюка. Тут друкувалися твори Б.-І. Антонича, С. Гординського, Ірини Вільде, В. Стефаніка, Марка Черемшини, Ю. Косача, Катрі Гриневичевої, Олени Журби, У. Самчука, Р. Єндика, Б. Кравцева, П. Карманського, Р. Купчинського, М. Рудницького, П. Тичини, М. Рильського, Є. Маланюка, Наталі Лівницької-Холодної, О. Ольжича, Юрія Клена та ін. (в перекладах Т. Голлендера, А. Яворського, З. Кунстмана, А. Баумгартена та ін.) поряд з творами Л. Стаффа, Б. Шульца, Б. Рассела, Ю. Вітгліна, Є. Леца, М. Жулавського, Дебори Воґель та ін. З третього числа “Sygnały” запроваджують регулярну рубрику “Kronika Ukraińska” з лаконічними повідомленнями про українське культурно-мистецьке й літературне життя, зокрема про переможців конкурсу Товариства письменників і журналістів ім. І. Франка, художні виставки О. Архипенка й О. Грищенка, появу тижневика «Назустріч» тощо. 1934 р. з’явилося подвоєне число, спеціально присвячене літературно-мистецькій україністиці, помічене у відгуках інших часописів “Biuletyn Polsko-Ukraiński”, “Tygodnik Ilustrowany”, «Назустріч». Воно відкривалося статтею “Kultura antrakty” С. Гординського з міркуваннями про тогочасну українську літературу, що зазнала штучних розгалужень, але лишалася цілісною. Відповідальний за випуск К. Курилюк зазначав, що йдеться про культурну акцію журналу, а не політичну. Журнал “Sygnały” постійно стежив за динамікою української літератури міжвоєнного двадцятиліття. Деякі публікації, як фахові переклади поезій, здійсненні Т. Голлендером, мали ввійти до антології тогочасної української лірики. Видання високої культури й толерантності не вписувалося в по-

літику Другої Речі Посполитої, тому зазнавало конфіскацій, судових впроваджень, заборон (1936). З ним не завжди могли змагатися інші львівські часописи “Lwów Literacki”, “Lwowskie Wiadomości Muzyczne i Literackie”, “Prosto z mostu”, що були репрезентантами польської мультикультури.

Попри різні, передусім політичні, перешкоди українсько-польські літературні зв'язки в період міжвоєнного двадцятиліття не обривалися, бодай фрагментарно налагоджувалися, дарма що не набули сподіваної циркуляції ідей, засвідчували можливості діалогічних збіжностей горизонтів розуміння при відмінних культурах й творчих досвідах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Астаф'єв О. *Літературно-публіцистична діяльність Павла Шандрука (1889-1979)* // Наукові записки. Серія: літературознавство. — Тернопіль, 2006. — С. 8;
2. Гнатюк Оля. *Між літературою і політикою. Есеї та інтермедії* / Оля Гнатюк. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2012. — 368 с.;
3. Маланюк Є. *Pro domo sua: Лист Є.Маланюка Д-ру Донцову* // Веселка. — 1923. — Ч.9-10. С. 55–59;
4. Самчук У. *На білому коні* / Улас Самчук. — Вінніпег: Інститут Дослідів Волині, Товариство «Волинь». — 251 с.;
5. Сидоренко Н. М. *Українська таборова преса першої половини ХХ століття: проблема національного духовного самоствердження*: дис... докт. Філол. Наук: / Н. М. Сидоренко. — К., 2000. — 425 с.;
6. Циховська Е. Д. *Поетія Євгена Маланюка в контексті українсько-польських літературних зв'язків*: автореф. ... канд. філол. наук / Е. Д. Циховська. — К., 2005. — 20 с.

REFERENCES

1. Astafiev O. *Literary And Journalistic Activity of Pavlo Shandruk (1889-1979)* [Literaturno-publitsystychna diialnist Pavla Shandruka (1889-1979)] // Scientific Notes. Series: Literary Studies. — Ternopil, 2006. — P. 8;
2. Hnatiuk Ola. *Between Literature and Politics. Essays and Interludes* [Mizh literaturoiu i politykoiu. Esei ta intermedii] / Ola Hnatiuk. — K.: DUKH I LITERA, 2012. — 368 p.;

3. Ye. Malaniuk *Pro domo sua: Letter of Ye. Malaniuk to D. Dontsov* [Pro domo sua: Lyst Ye.Malaniuka D-ru Dontsovu] // Veselka. – 1923. – Part 9-10. pp. 55–59;

4. Samchuk U. *On a White Horse* [Na bilomu koni] / Ulas Samchuk. — Winnipeg: Volyn Research Institute, Volyn Society. — 251 p.;

5. Sydorenko N. M. *The Ukrainian Convict Press of the First Half of the 20th Century: The Problem Of National Spiritual Self-Affirmation* [Ukrainska taborova presa pershoi polovyny XX stolittia: problema natsionalnoho dukhovnoho samostverzhennia]; dissertation... doc. Philol. Science: / N. M. Sydorenko. — K., 2000. — 425 p.;

6. Tsykhovska E. D. *Poetry of Yevhen Malaniuk in the Context of Ukrainian-Polish Literary Relations* [Poeziia Yevhena Malaniuka v konteksti ukrainsko-polskykh literaturnykh zviazkiv]: autoref. ... candidate philol. Sciences / E. D. Tsikhovska. — K., 2005. — 20 p.